

Bijzonder Provinciaal Landschap

Texel – Oude Land en aandijkingen

©Theo Baart

Texel – Oude Land en aandijkingen

Bijzonder Provinciaal Landschap ›

Het Bijzonder Provinciaal Landschap (BPL) is het regime voor bescherming en waar mogelijk versterking en ontwikkeling van gebieden in Noord-Holland die landschappelijk, aardkundig, ecologisch of cultuurhistorisch van bijzondere waarde zijn. Het BPL is beschreven in kernkwaliteiten per deelgebied. De voormalige beschermingsregimes Bufferzones, Aardkundig Monument en W eidevogelleefgebied zijn geborgd in de kernkwaliteiten. Het Natuurnetwerk Nederland (NNN, gericht op de wezenlijke kenmerken en waarden van natuur en landschap) en Provinciale Monumenten hebben een eigen regime en vallen daarom buiten het BPL-regime.

In het BPL zijn ruimtelijke ontwikkelingen, met uitzondering van nieuwe stedelijke ontwikkelingen, toegestaan wanneer de beschreven kernkwaliteiten niet worden aangetast. Per locatie kan aan de hand van de kernkwaliteiten een zorgvuldige afweging worden gemaakt welke ruimtelijkeontwikkelingenmogelijkenwelkennietwenselijkzijn. Hierdoor is er ruimtevoormaatswerkengebiedsgerichtedifferentiatie. In de ruimtelijke onderbouwing van een bestemmingsplan dat een ontwikkeling in het BPL mogelijk maakt, moet worden gemotiveerd dat de ter plaatse geldende kernkwaliteiten niet worden aangetast.

In lijn met de provinciale Leidraad Landschap en Cultuurhistorie zijnde kernkwaliteiten beschreven aan de hand van drie provinciale kernwaarden:

1. Landschappelijke karakteristiek: de landschapstypen en de belangrijkste kenmerken van deze landschappen.
2. Openheid en ruimtebeleving: de beleving van de ruimte, de horizon en de oriëntatiepunten.
3. Ruimtelijke dragers: de driedimensionale structuren en lijnen die in het (vlakke) landschap het beeld bepalen en begrenzen.

Bijzonder Provinciaal Landschap

Texel – Oude Land en aandijkingen

Kenschets >

Het BPL Texel - Oude Land en aandijkingen is het zuidoostelijk deel van het Waddeneiland Texel. Het omvat zowel het Oude Land als delen van de aandijkingspolders eromheen. Het Oude Land van Texel ligt op een opgestuwde verhoogde keileemondergrond. Naast het reliëf zijn de bebouwings- en landschappelijke structuren, zoals stolpen, schapenboeten, tuunwallen en kolken karakteristiek. In de oude open aandijkingspolders rond het Oude Land ligt een aantal gebieden dat een geschikt habitat voor weidevogels is.

©Theo Baart

Texel – Oude Land en aandijkingen

Begrenzing en context ›

Texel is het grootste en meest westelijk gelegen Waddeneiland. Het eiland is omgeven door de Noordzee en de Waddenzee en wordt door het Marsdiep gescheiden van Den Helder. De keileemondergrond vormt de basis voor de begrenzing van het BPL Texel - Oude Land en aandijkingen. Vier oude aandijkingspolders die aan het Oude Land grenzen, vallen vanwege hun waarde voor weidevogels ook gedeeltelijk binnen dit BPL. Dit zijn de polders Waal en Burg, Het Noorden, Hoorndernieuwland, en de Prins Hendrik Polder. De Waddenzeedijk met erachter de Waddenzee begrenst dit BPL aan de oostzijde. De bewoning concentreert zich op het Oude Land in de kernen Den Burg, Oudeschild, Den Hoorn, Oosterend en de Waal. De N501, de belangrijkste ontsluitingsweg op Texel, doorkruist het BPL Texel - Oude Land en aandijkingen ten zuiden van Den Burg. Door de lange bewonings- en ontginningsgeschiedenis kent het eiland veel cultuurhistorische waarden. Nog altijd is het landschap van Texel volop in agrarisch gebruik. Zowel op het Oude Land, in de aandijkingspolders als langs de Waddenzeedijk komen NNN-gebieden / N2000-gebieden voor. De laatste decennia is Texel erg in trek geraakt bij toeristen uit binnen- en buitenland, waardoor het aantal toeristische voorzieningen sterk is toegenomen.

(Het BPL Texel - Oude Land en aandijkingen maakt deel uit van het ensemble Texel in de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie.)

Texel – Oude Land en aandijkingen

Ontstaansgeschiedenis >

In het pleistoceen is door de werking van het landijs de keileemopstuwing de Hoge Berg ontstaan. Tussen Den Burg en de buurtschap Oost werd in de laatste ijstijd onder invloed van de wind een dekzandrug af-gezet. Daaromheen werden door de zee getijde-oeverwallen en kreekbeddingen gevormd, wat leidde tot het keileemlandschap van het Oude Land. In de laatste ijstijd ontwikkelde zich ten westen van het Oude Land en evenwijdig aan de huidige kust een smalle zone met strandwallen en strandvlakten. Ten westen daarvan ontstonden twee duinbogen. Eén ter hoogte van het Oude Land en één ter hoogte van het meer noordelijk gelegen eiland Eijerland.

In de 14e eeuw startten bewoners in de luwte van de zuidelijke duinboog met het inpolderen en aandijken van kwelders die alleen bij hoogwater onderliepen, zoals de polder Waal en Burg. In de 16e en 17e eeuw verbond men, door middel van een stuifdijk tussen de twee duinbogen, het Oude Land met het kleinere, meer noordelijk gelegen eiland Eijerland. Vervolgens polderden de bewoners de kwelders in die aan de wadzijde waren opgeslibd. Zo ontstonden de aandijkingen zoals Prins Hendrikpolder. De getijdegeulen (wadkreeken) werden onderdeel van het nieuwe landschap. Het Oude Land, zowel het hogere pleistocene deel als de omliggende kwelders, is vanaf de prehistorie ononderbroken bewoond geweest. Het gebied heeft niet alleen de oudste bewoningssporen van West-Nederland, maar ook de beste vertegenwoordiging van de verschillende bewoningsperiodes. De vroegmiddeleeuwse ringvormige structuur van Den Burg is voortgekomen uit het oudste verdedigingswerk van de regio, de ringwalburcht. Ook de typische kerkringen van Oosterend, die gelijkenissen vertonen met dorpen op de Zeeuwse eilanden, komen uit deze periode. Vanaf de 15e eeuw ontwikkelde het eiland zich tot logistiek knooppunt van de internationale vloothandel: de Reede van Texel. Nabij de haven van Oudeschild lagen de schepen voor anker, wachtend op het juiste moment om de Noordzee op te varen. Tijdens de Gouden Eeuw beleefde de Reede hoogtijdagen. Na de Gouden Eeuw werd Texel geleidelijk weer afhankelijk van visserij en landbouw.

Rond 1950 vond er in de polders een ruilverkaveling plaats waarbij het grondeigendom opnieuw werd verdeeld, wegen werden rechtgetrokken, nieuwe boerderijen gebouwd en de waterhuishouding verbeterd. Hierdoor raakten meer delen van het eiland geschikt voor akkerbouw. Op verschillende plekken, waaronder langs de Waddendijk, zijn natuurgebieden ontwikkeld. Afgelopen eeuw ontwikkelde het toerisme zich als de belangrijkste economische drager voor het eiland. Gemeente Texel heeft het doel om in 2020 energie- en water-zelfvoorzienend te zijn.

Texel – Oude Land en aandijkingen

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

Stuwwallandschap Oude Land

Het BPL Texel –Oude Land en aandijkingen heeft twee landschapstypen: het stuwwallandschap van het Oude Land en het aandijkingenlandschap eromheen. Het Oude Land van Texel is een kleinschalig, reliëfrijk landschap. Het is ontstaan door glaciële processen, de wind en de invloed van de zee. De aandijkingen in dit BPL hebben een eigen verschijningsvorm. Ze hebben een meer rechthoekig verkaveling, afgewisseld met dijken en natuurlijke waterlopen. In het aan-dijkingenlandschap en delen van het stuwwallandschap herinneren wadkreken (getijdegeulen) aan het vroegere waddenlandschap.

Beschrijving

In het BPL Texel – Oude Land en aandijkingen heeft een opeenvolging van verschillende glaciële processen, wind en invloed van zee voor een stuwwallandschap met hogere delen (keileembulten) en lagere delen. Dit heeft tot verschillende landschapsvormen geleid. In het reliëf en de kleinschaligheid het landschap is de ontstaansgeschiedenis van het gebied afleesbaar. De Hoge Berg op het Oude Land is duidelijk herkenbaar aan het glooiende reliëf. Bij Den Hoorn ligt een zichtbare en intacte steilrand. De rand laat de grens tussen de keileembult en het landschap eromheen zien.

Er zijn landschappelijke verschillen tussen de hogere en lagere gronden.

Op de lagere gronden van het Oude Land zijn sloten veelal de kavelgrenzen. Op hogere gronden ontbreken sloten grotendeels en geven tuunwallen (wallen van grasplaggen) de kavelgrenzen aan.

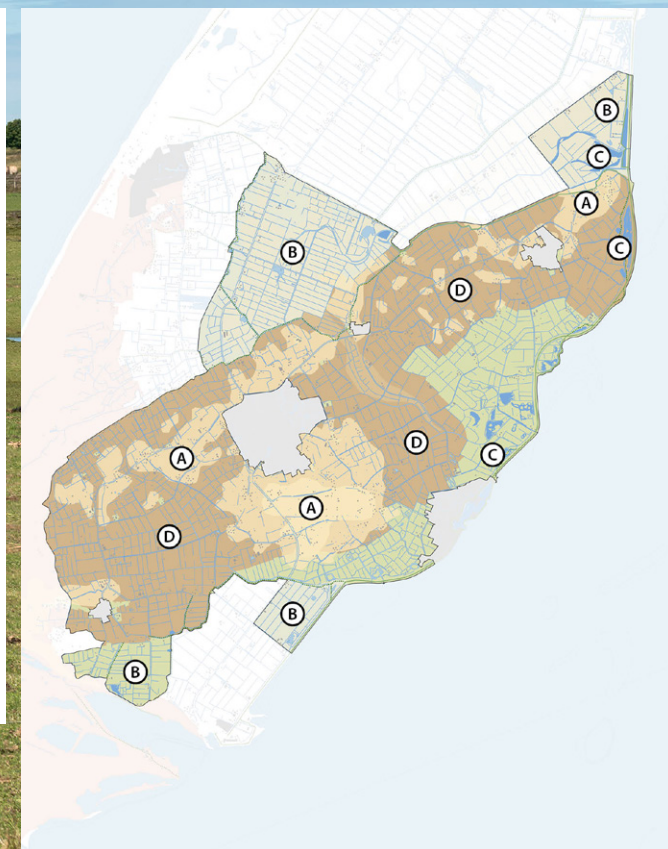
De geomorfologie van het gebied is ook van invloed op de biodiversiteit. Zo zorgt de hoger gelegen keileembult voor zoete kwel en gerelateerde flora en fauna in de lagergelegen polders.

Interpretatie en toetsing

Het stuwwallandschap, met de hogere keileembulten en lager gelegen delen, is ontstaan als gevolg van processen duizenden jaren geleden. Dit glooiende landschap is van zeer hoge cultuurhistorische waarde en onvervangbaar.

Ruimtelijke ontwikkelingen die zorgen voor zichtbare ophogingen of afvlakkingen van het reliëf of die de zichtbaarheid van het reliëf aanzienlijk verminderen zijn een aantasting van deze kernkwaliteit. Ruimtelijke ontwikkelingen mogen niet leiden tot aantasting van de steilrand of de zichtbaarheid van de steilrand.

Ontwikkelingen die het landschappelijke verschil tussen de hogere en lagere delen in hoge mate nivelleren zijn eveneens een aantasting van de kernkwaliteit.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

- A. Stuwwallandschap Oude Land
- B. Aandijkingspolders
- C. Wadkreken
- D. Aardkundige waarde Oude Land

Texel – Oude Land en aandijkingen

Aardkundige en landschappelijke
karakteristiek

Contrast verkaveling Oude Land en
aandij-kingspolders

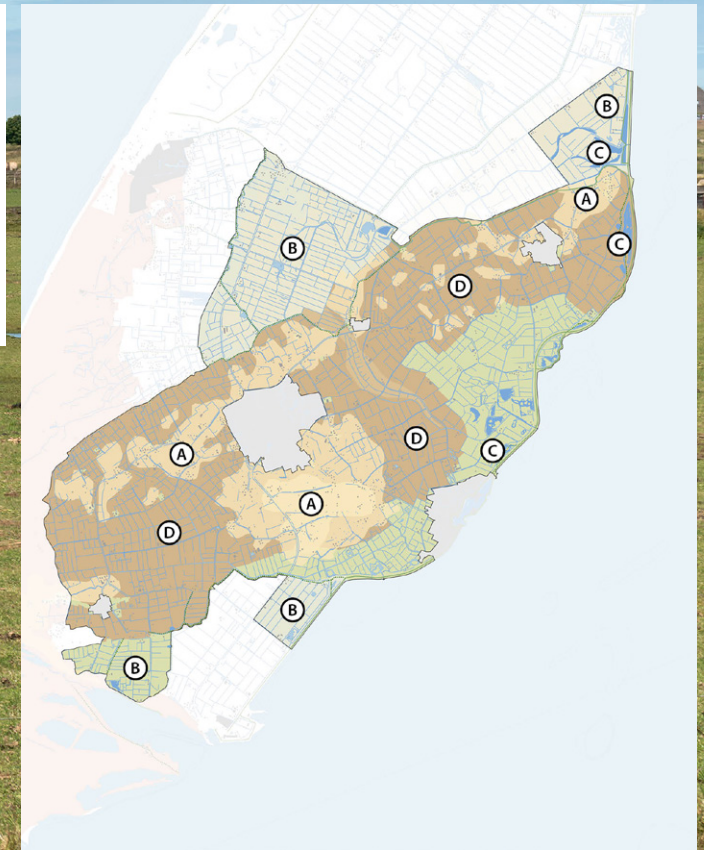
Het BPL Texel –Oude Land en aandijkingen heeft twee landschapstypen: het stuwwallandschap van het Oude Land en het aandijkingenlandschap eromheen. Het Oude Land van Texel is een kleinschalig, reliëfrijk landschap. Het is ontstaan door glaciële processen, de wind en de invloed van de zee. De aandijkingen in dit BPL hebben een eigen verschijningsvorm. Ze hebben een meer rechthoekig verkaveling, afgewisseld met dijken en natuurlijke waterlopen. In het aandijkingenlandschap en delen van het stuwwallandschap herinneren wadkreken (getijdegeulen) aan het vroegere waddenlandschap.

Beschrijving

Het Oude Land van Texel heeft een onregelmatig en veelvormig verkavelingspatroon, samenhangend met het reliëf en de radiale wegenstructuur vanaf de kernen. Het onregelmatige verkavelingspatroon is extra bijzonder omdat het contrasteert met de rechte verkaveling de aandijkings-polders Waal en Burg, Het Noorden, Hoorndernieuwland en Prins Hendrik Polder.

Interpretatie en toetsing

Het verschil in maat en kavelform tussen het Oude Land en de aandijkingspolders reflecteert de ontstaansgeschiedenis. Ruimtelijke ontwikkelingen die het verschil in kavelpatroon in hoge mate nivelleren vormen een aantasting van de kernkwaliteit.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

- A. Stuwwallandschap Oude Land
- B. Aandijkingspolders
- C. Wadkreken
- D. Aardkundige waarde Oude Land

Texel – Oude Land en aandijkingen

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

Wadkreken

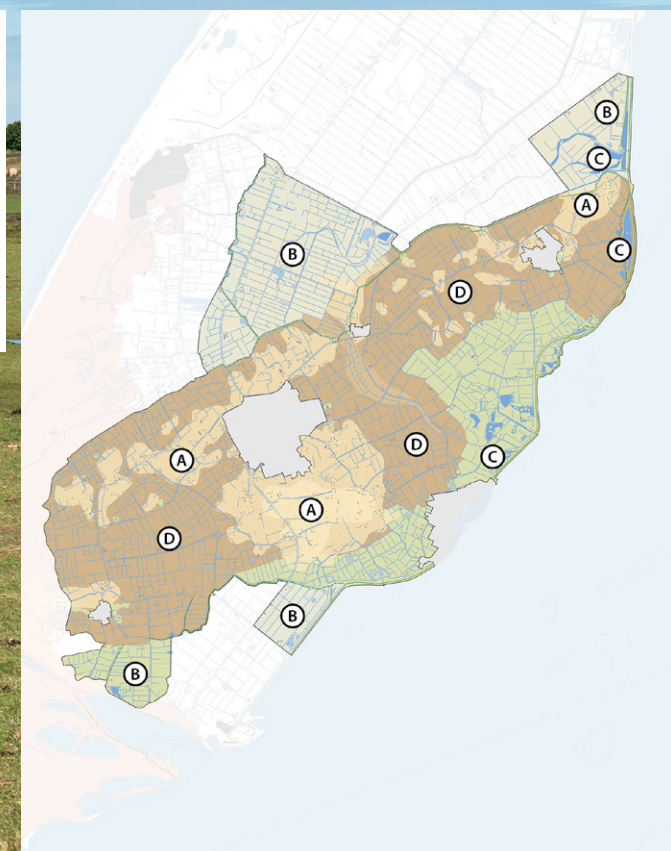
Het BPL Texel –Oude Land en aandijkingen heeft twee landschapstypen: het stuwwallandschap van het Oude Land en het aandijkingenlandschap eromheen. Het Oude Land van Texel is een kleinschalig, reliëfrijk landschap. Het is ontstaan door glaciële processen, de wind en de invloed van de zee. De aandijkingen in dit BPL hebben een eigen verschijningsvorm. Ze hebben een meer rechthoekig verkaveling, afgewisseld met dijken en natuurlijke waterlopen. In het aan-dijkingenlandschap en delen van het stuwwallandschap herinneren wadkreken (getijdegeulen) aan het vroegere waddenlandschap.

Beschrijving

De Waddenzee heeft belangrijke invloed gehad op de vorming van het landschap van Texel. Met name de wadkreken (of –geulen) herinneren aan het vroegere waddenlandschap waarbij getijdewater diep insneed in het landschap. De geulen hebben vaak een grillige loop die contrasteert met de rechtlijnige waterstructuur die door mensen is aangelegd. Op het Oude Land ligt een wadkreek ten noordoosten van Den Burg en ook in de aandijkingspolders van dit BPL zijn wadkreken aanwezig.

Interpretatie en toetsing

De wadkreken tonen de invloed van getij op het landschap. Ruimtelijke ontwikkelingen die de wadkreken wijzigen zijn een aantasting van deze kernkwaliteit. Het herstellen van wadkreken wordt niet beschouwd als een aantasting van de kernkwaliteit.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

- A. Stuwwallandschap Oude Land
- B. Aandijkingspolders
- C. Wadkreken
- D. Aardkundige waarde Oude Land

Texel – Oude Land en aandijkingen

Aardkundige en landschappelijke
karakteristiek

Aardkundige waarde Oude Land

Het BPL Texel –Oude Land en aandijkingen heeft twee landschapstypen: het stuwwallandschap van het Oude Land en het aandijkingenlandschap eromheen. Het Oude Land van Texel is een kleinschalig, reliëfrijk landschap. Het is ontstaan door glaciële processen, de wind en de invloed van de zee. De aandijkingen in dit BPL hebben een eigen verschijningsvorm. Ze hebben een meer rechthoekig verkaveling, afgewisseld met dijken en natuurlijke waterlopen. In het aan-dijkingenlandschap en delen van het stuwwallandschap herinneren wadkreken (getijdegeulen) aan het vroegere waddenlandschap.

Beschrijving

Het Oude Land heeft zeer grote diversiteit aan aardkundige waarden. Het bestaat uit een oude kern van een pleistocene keileembulten, met glaciële ruggen uit de voorlaatste ijstijd en dekzanden uit de laatste ijstijd. Texel is het enige Waddeneiland met een harde pleistocene kern. Dit heeft de vorm van de totale Noordzeekust sterk beïnvloed.

De gestuwde ondergrond bestaat uit keileem en oudere afzettingen. Deze komt bij de Hooge Berg (15m) en bij Den Hoorn aan de oppervlakte. Er liggen dekzandwellingen omheen, bijv. ten zuidwesten van Den Burg en tussen de Waal en Oosterend. Bij Den Hoorn is een steilrand (steile zuidwand) aanwezig, bestaande uit gestuwde keileem (ondergrond) afgedekt met dekzand.

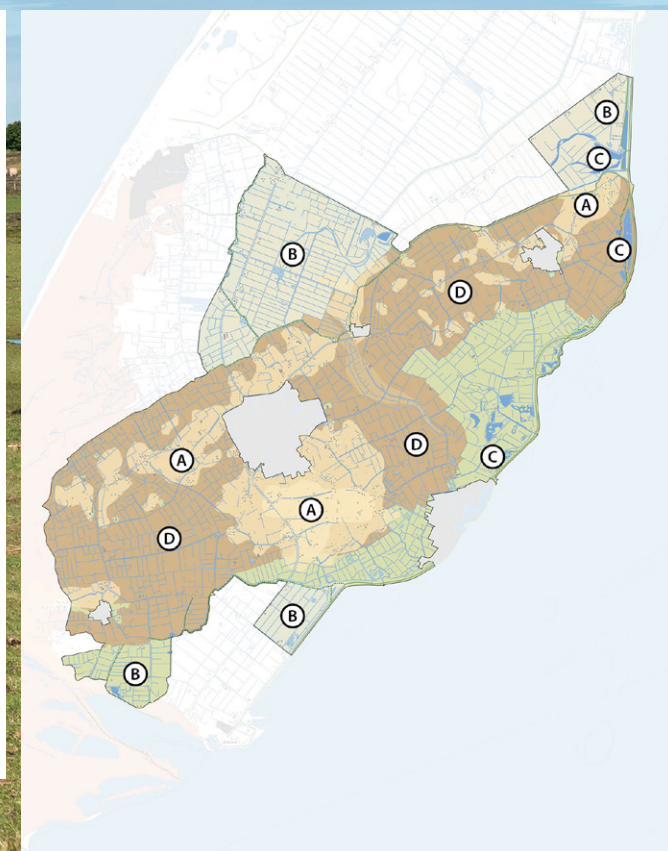
Op de lagere delen heeft in het holoceen veenvorming plaats gevonden. Vanaf de late middeleeuwen (vanaf 1100) zijn hier doorbraken van de zee geweest. In het getijdenlandschap dat hier ontstond is een combinatie van aardkundige waarden ontstaan: relictten van kreekbeddingen, jonge zee-kleivlakten, zeegeulen en getijdeafzettingen vlaktes.

De bodems in het gebied variëren van laarpodzolen tot diverse eerd- en vaaggronden. Dit is afhankelijk van het moedermateriaal (zand, klei, keileem), het gebruik, de ligging in het landschap (laag-hoog/ nat-droog) en de ouderdom. Er zijn infiltratiegebieden en met name in de lage delen zoete en brakke kwelgebieden waar kwelvegetatie wordt aangetroffen.

Interpretatie en toetsing

De aardkundige waarde van het Oude Land is zeer hoog en van internationaal belang. De voorkomende aardkundige verschijnselen zijn zeer zeldzaam en de meeste verschijnselen zijn redelijk gaaf (wel egaliseren door landbouw). Er bevinden zich door de bijzondere ondergrond belangrijke infiltratie- en kwel-gebieden in dit BPL. Het gebied heeft een grote educatieve en wetenschappelijke waarde.

Ruimtelijke ontwikkelingen zijn mogelijk indien de leesbaarheid van de aardkundige kernkwaliteit in stand blijft. Dit betekent dat het bodemprofiel en reliëf (bijv. door activiteiten als heien, graven en egaliseren) niet significant mogen worden aangetast. Bij ontwikkelingen die beroering tot een diepte van 1m onder maaiveld vergen is in beginsel geen sprake van aantasting van de aardkundige kernkwaliteit.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

- A. Stuwwallandschap Oude Land
- B. Aandijkingspolders
- C. Wadkreken
- D. Aardkundige waarde Oude Land

Texel – Oude Land en aandijkingen

Het BPL Texel - Oude Land en aandijkingen heeft door het reliëf een afwisselend landschap en daarmee ook veel verschillen in de openheid en beslotenheid. Delen van het open landschap zijn een geschikt habitat voor weidevogels.

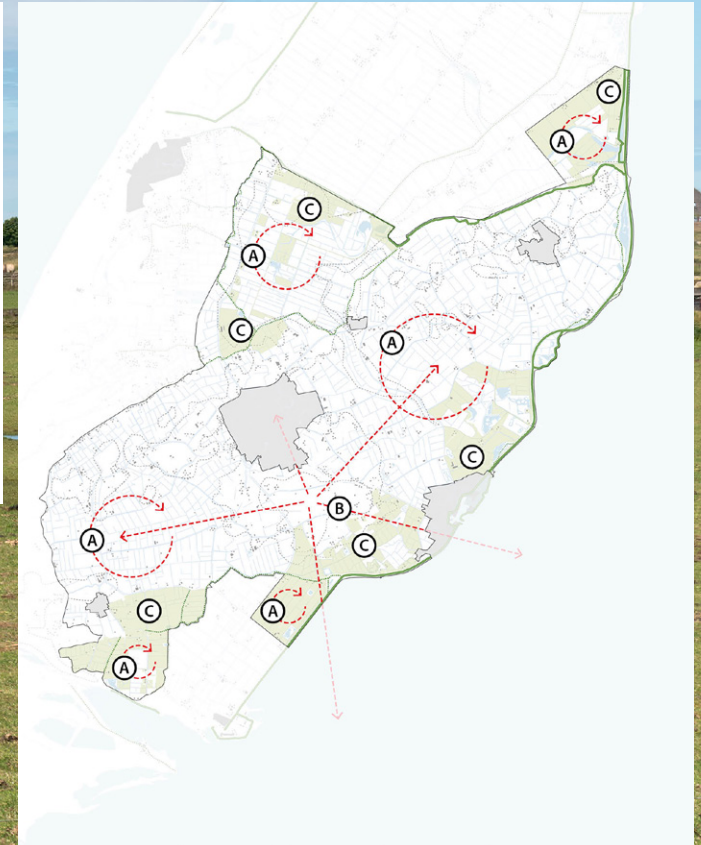
Beschrijving

Het Oude Land heeft een halfopen karakter. De Hoge Berg op het Oude Land heeft een meer besloten karakter. Het reliëf en de kleinere bebouwings- en beplantingselementen zijn van invloed op de beleving van de ruimte.

De oudere aandijkingen zijn ook open, maar bescheiden van maat. De dijken begrenzen de open ruimten.

Interpretatie en toetsing

Ruimtelijke ontwikkelingen in het open landschap die leiden tot (verdere) verdichting of verrommeling zijn een aantasting van deze kernkwaliteit. Een uitzondering vormen bijvoorbeeld fietspaden, omdat die niet van invloed zijn op de openheid. Ruimtelijke ontwikkelingen zijn mogelijk langs bestaande ontsluitingswegen waarlangs al bebouwing voorkomt. Wanneer deze ontwikkelingen leiden tot een te hoge mate van verdichting langs de wegen zijn zij eveneens een aantasting van de kernkwaliteit.

Openheid en ruimtebeleving

- A. Openheid
- B. Zichtlijnen vanaf de keulembulten
- C. Habitat voor weidevogels

Openheid en ruimtebeleving

Openheid

Texel – Oude Land en aandijkingen

Het BPL Texel - Oude Land en aandijkingen heeft door het reliëf een afwisselend landschap en daarmee ook veel verschillen in de openheid en beslotenheid. Delen van het open landschap zijn een geschikt habitat voor weidevogels.

Beschrijving

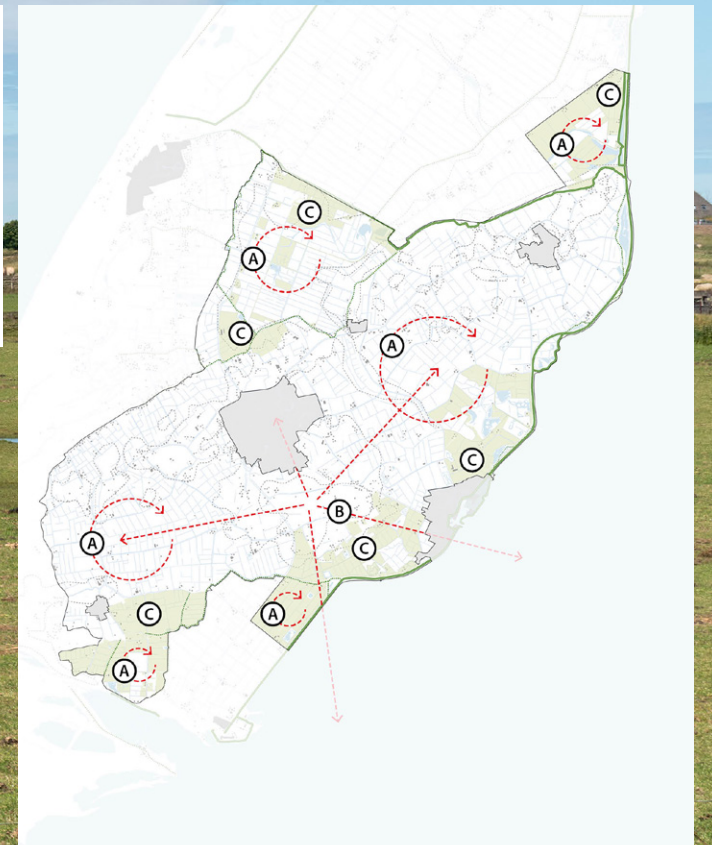
Vanaf de hoge keileembulten op Wieringen bestaan lange zichtlijnen over het eiland. Deze zichtlijnen reiken bijzonder ver, tot over het wad en over de Wieringermeer. Deze zichtlijnen verhogen de beleefbaarheid van zowel het reliëf als de omgeving.

Interpretatie en toetsing

De zichtlijnen en vergezichten vanaf de keileembulten zijn van waarde voor de beleving van het reliëf en de omgeving. Ruimtelijke ontwikkelingen die zicht-lijnen blokkeren of vergezichten verstoren zijn een aantasting van de kernkwaliteit..

Openheid en ruimtebeleving

Zichtlijnen vanaf de keileembulten

Openheid en ruimtebeleving

- A. Openheid
- B. Zichtlijnen vanaf de keileembulten
- C. Habitat voor weidevogels

Texel – Oude Land en aandijkingen

Het BPL Texel - Oude Land en aandijkingen heeft door het reliëf een afwisselend landschap en daarmee ook veel verschillen in de openheid en beslotenheid. Delen van het open landschap zijn een geschikt habitat voor weidevogels.

Beschrijving

Verspreid in dit BPL, zowel op het Oude Land als in de aandijkingspolders liggen enkele gebieden die een geschikt habitat voor weidevogels zijn: polder Hoorndernieuwland, Buitendijk en de Grie, een deel van de Prins Hendrik Polder, polders de Schans, polders Dijkmanshuizen, een groot deel van polder het Noorden en Polder Waal en Burg. Delen hiervan zijn NNN/ N2000.

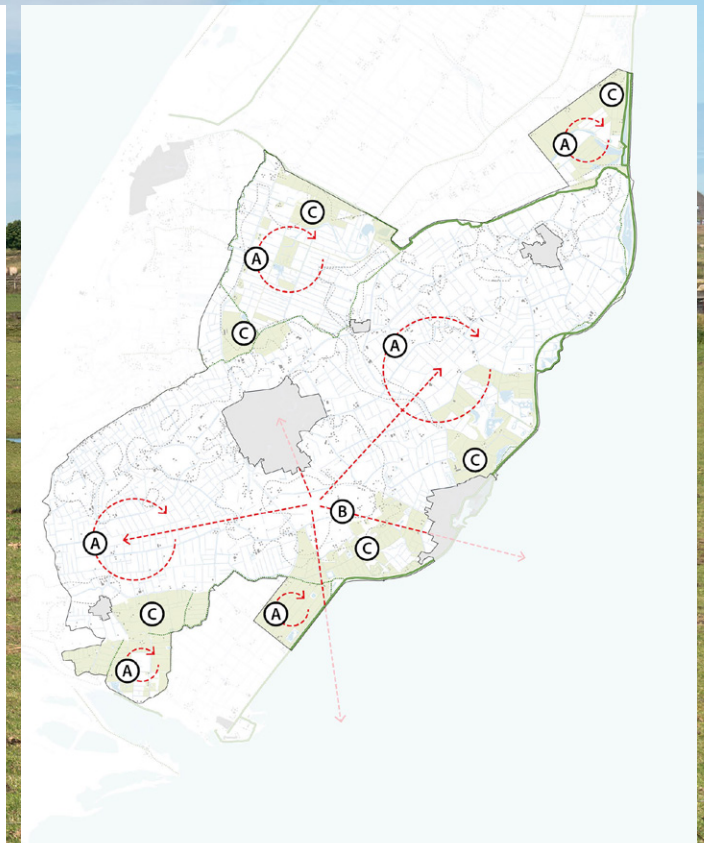
De openheid van de polders maakt samen met de bodemeigenschappen, vochtige graslanden, de hoge grondwaterstand het gebied geschikt voor weidevogels waaronder de grutto. Het open landschap van Texel als geheel bepaalt mede de kwaliteit van het habitat voor weidevogels. Ook de aanwezigheid van stilte heeft in combinatie met openheid een positieve werking op de vestiging van weidevogel.

Interpretatie en toetsing

Het ideale habitat voor weidevogels heeft een combinatie van de volgende ruimtelijke sleutelfactoren: omvangrijke aaneengesloten gebieden gekenmerkt door openheid, het ontbreken van verstoring (door opgaande elementen, zoals bebouwing, beplanting en masten en door infrastructuur en activiteiten die geluid en onrust veroorzaken), de aanwezigheid van micro-reliëf, graslandareaal en een relatief hoog waterpeil. De aanwezigheid van deze combinatie van factoren in dit BPL is onvervangbaar. Kwetsbare weidevogelsoorten keren bij verstoring doorgaans niet terug.

Ruimtelijke ontwikkelingen die het habitat voor de weidevogels verkleinen zijn in beginsel een aantasting. Verstoring of het toevoegen van opgaande elementen die leiden tot een verkleining van het habitat of ruimtelijke ontwikkelingen die een verlaging van het waterpeil tot gevolg hebben zijn eveneens een aantasting van deze kernkwaliteit.

Ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot verstoring maar vallen binnen de verstoringzone van bestaande elementen zoals bijvoorbeeld gebouwen en wegen, verkleinen het habitat niet. Ze worden daarom niet als aantasting van deze kernkwaliteit beschouwd.

Openheid en ruimtebeleving

- A. Openheid
- B. Zichtlijnen vanaf de keilembulten
- C. Habitat voor weidevogels

Openheid en ruimtebeleving

Habitat voor weidevogels

Texel – Oude Land en aandijkingen

Het BPL Texel - Oude Land en aandijkingen heeft door het reliëf een afwisselend landschap en daarmee ook veel verschillen in de openheid en beslotenheid. Delen van het open landschap zijn een geschikt habitat voor weidevogels.

Beschrijving

In het BPL Texel – Oude Land en aandijkingen komt van oudsher een aantal eendenkooien voor. Ze zijn als losse besloten bosschages in het landschap herkenbaar en daarmee beeldbepalende elementen op het eiland. Een eendenkooi is van oorsprong een plek waar in het wild levende eenden werden gevangen voor consumptie. Een eendenkooi is omgeven door beplanting en bestaat uit een flinke plas waar enkele smalle sloten op uitkomen, de zogenaamde vangpijpen. De ligging van de eendenkooien hangt samen met de natuurlijke omstandigheden van het gebied (o.a. de aanwezigheid van water).

Interpretatie en toetsing

De eendenkooien hebben een landschappelijke en natuurwetenschappelijke waarde. Bij eendenkooien moet voldoende bos aanwezig blijven om de beslotenheid te behouden en de functie leesbaar te houden. Wanneer dit niet het geval is, is er sprake van aantasting van deze kernkwaliteit. Het dempen van de kooiplas is eveneens een aantasting van de kernkwaliteit.

Openheid en ruimtebeleving

Eendenkooien

Texel – Oude Land en aandijkingen

De ruimtelijke dragers in het BPL Texel – Oude Land en aandijkingen zijn de Waddenzeedijk, oude dammen en dijken op en rond het Oude Land, de radiale wegenstructuren, tuunwallen, stolpenstructuren en schapenboeten. In het grotendeels open landschap zijn de tuunwallen, de stolpen met hun erven en de schapenboeten herkenbare en dominante elementen in het landschap. De tuunwallen vormen de kavelgrenzen. De Texelse stolpboerderijen liggen aan historische wegen, de schapenboeten liggen los in het landschap.

Beschrijving

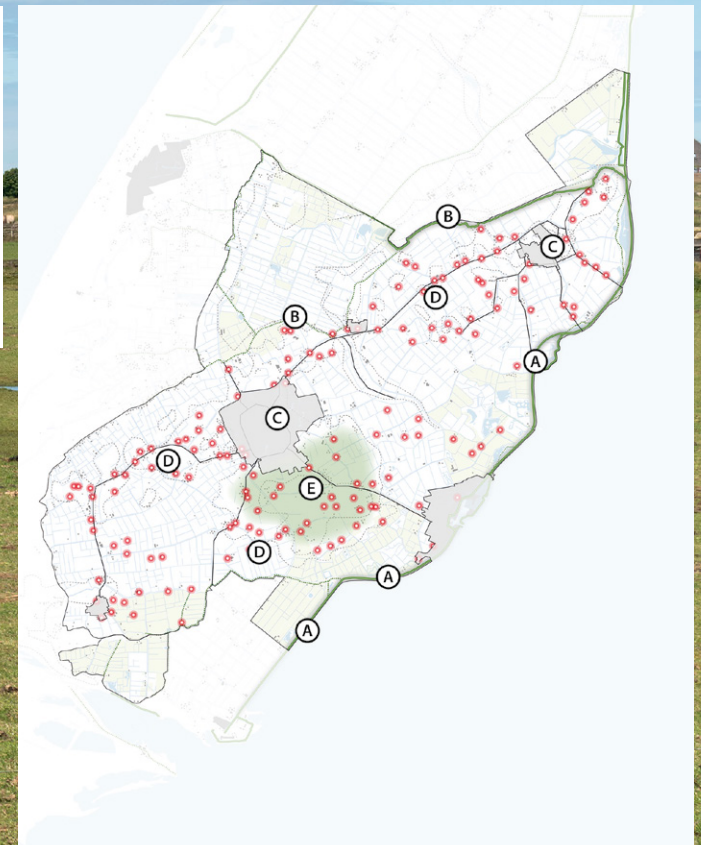
De Waddenzeedijk is een continue lijnelement langs de oostzijde van het eiland. De dijk sluit ter hoogte van de Prins Hendrik Polder aan op de Prins Hendrik dijk, die de afbakening van deze aandijkingspolder vormt.

De Waddenzeedijk ligt grotendeels op het tracé van de historische dijk. Na de watersnoodramp van 1953 op Texel is de Waddenzeedijk op Texel op delta-hoogte gebracht. Hierbij is de dijk op verschillende plaatsen aangepast. Op een aantal plekken werd de nieuwe dijk oostelijk of westelijk van de kronkelende oude zeedijk aangelegd, zodat er ‘tussendijs’ meerdere brakwatervuurgebieden ontstonden. Inmiddels zijn zowel de Waddenzee- en de Prins Hendrikdijk opnieuw voor de komende decennia veilig gemaakt. De Waddenzeedijk is opgehoogd en versterkt. Voor de Prins Hendrikdijk is een nieuwe zanddijk aangelegd.

De Waddenzeedijk is voor het grootste deel toegankelijk voor wandelaars en fietsers. Het pad aan de Waddenkant ligt meer dan 2 meter onder de kruinhoogte van de dijk. De oriëntatie is daarmee volledig op het Wad gericht. Aan de binnendijkse zijde van de dijk(en) zijn de verschillende landschapstypen in het stuwwallandschap en het aandijkingslandschap, goed te onderscheiden.

Interpretatie en toetsing

De Waddenzeedijk en de Prins Hendrikdijk staan symbool voor de bescherming tegen het zeewater en zijn bepalend geweest voor de ontwikkeling van het landschap. Ruimtelijke ontwikkelingen die de continue lijn van de dijken wijzigen zijn een aantasting van de kernkwaliteit.

Ruimtelijke dragers

- A. Waddenzeedijk en Prins Hendrikdijk
- B. Oude dammen/ dijken ten noorden van het Oude Land
- C. Radiale wegenstructuren
- D. Stolpenstructuren en schapenboeten
- E. Gebied waar veel tuunwallen voorkomen

Ruimtelijke dragers

Waddenzeedijk en Prins Hendrikdijk

Texel – Oude Land en aandijkingen

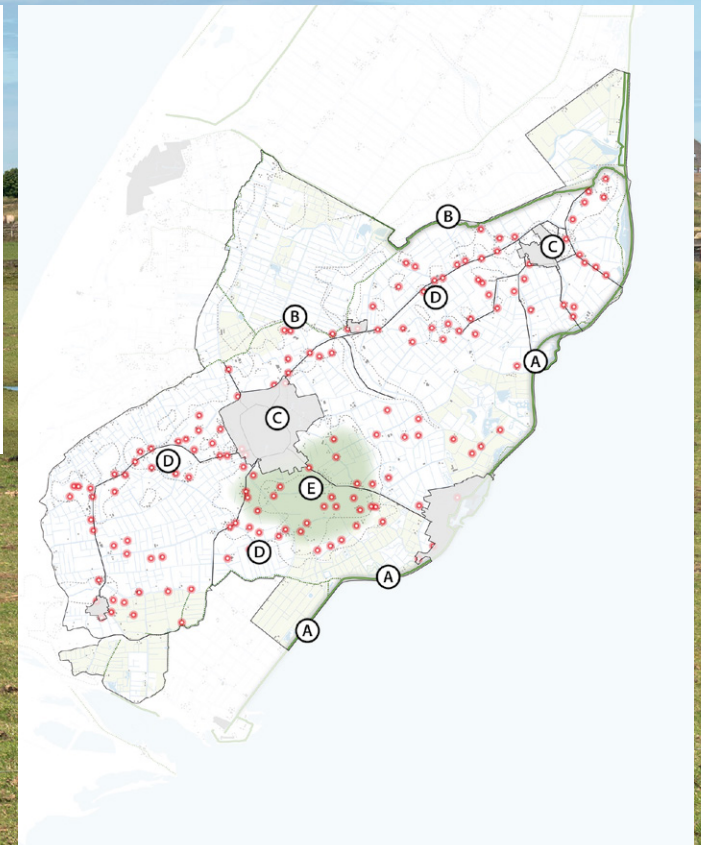
De ruimtelijke dragers in het BPL Texel – Oude Land en aandijkingen zijn de Waddenzeedijk, oude dammen en dijken op en rond het Oude Land, de radiale wegenstructuren, tuunwallen, stolpenstructuren en schapenboeten. In het grotendeels open landschap zijn de tuunwallen, de stolpen met hun erven en de schapenboeten herkenbare en dominante elementen in het landschap. De tuunwallen vormen de kavelgrenzen. De Texelse stolpboerderijen liggen aan his-torische wegen, de schapenboeten liggen los in het landschap.

Beschrijving

In de middeleeuwen kampten de bewoners van het Oude Land met de ge-va-ren van de zee. Om droge voeten te houden, werden meerdere dam-men gebouwd. Deze dammen beschermden in eerste instantie alleen de gebie-den op de hoger gelegen gronden. Alle gebieden die in de lagere delen la-gen, liepen met regelmaat onder water. In deze periode werden daarom ook de eerste dijken rond deze kwelders aangelegd. De gronden werden op die manier aan het bestaande cultuurland van het Oude Land toegevoegd. De dammen en dijken (Bomendiek, Noorddijk, Zaandammerdijk, Burgerdijk) zijn vaak nog (grotendeels) herkenbare lineaire structuren in het landschap.

Interpretatie en toetsing

De dammen en dijken zijn ruimtelijke dragers die onlosmakelijk verbonden zijn met de geschiedenis van het Oude Land en de aandijkingen. Ze zijn van cultuurhistorische waarde en belangrijk voor de beleving van het landschap. Ruimtelijke ontwikkelingen die de loop van de dijk of dijkprofiel wijzigen zijn een aantasting van de kernkwaliteit. Dijkverbeteringen zijn mogelijk mits zij de continue lijn en het herkenbare dijkprofiel niet aantasten.

Ruimtelijke dragers

Oude dammen/ dijken ten noorden van het Oude Land

Ruimtelijke dragers

- A. Waddenzeedijk en Prins Hendrikdijk
- B. Oude dammen/ dijken ten noorden van het Oude Land
- C. Radiale wegenstructuren
- D. Stolpenstructuren en schapenboeten
- E. Gebied waar veel tuunwallen voorkomen

Texel – Oude Land en aandijkingen

De ruimtelijke dragers in het BPL Texel – Oude Land en aandijkingen zijn de Waddenzeedijk, oude dammen en dijken op en rond het Oude Land, de radiale wegenstructuren, tuunwallen, stolpenstructuren en schapenboeten. In het grotendeels open landschap zijn de tuunwallen, de stolpen met hun erven en de schapenboeten herkenbare en dominante elementen in het landschap. De tuunwallen vormen de kavelgrenzen. De Texelse stolpboerderijen liggen aan his-torische wegen, de schapenboeten liggen los in het landschap.

Beschrijving

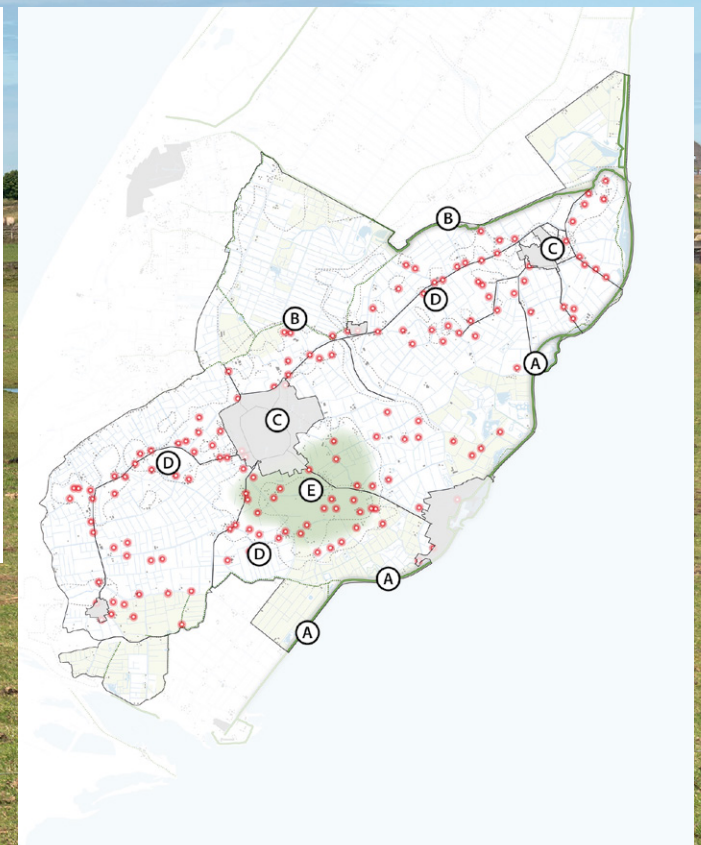
De wegen hebben een radiaalstructuur, die reageert op het reliëf. De wegen komen vanuit de verschillende dorpen samen bij Den Burg en vormen samen een netwerk van verbindingen tussen de bebouwingskernen. De bebouwing staat langs deze wegen.

Interpretatie en toetsing

De kronkelige wegen over het Oude Land zijn een resultante van de oorspronkelijke routes over het Oude Land. Deze patronen zijn van cultuurhistorische waarde omdat het de historische relatie tussen de bebouwingskernen laat zien. Ruimtelijke ontwikkelingen die de loop van de weg aanzienlijk wijzigen zijn een aantasting van de kernkwaliteit. Kleine wijzigingen aan de wegen zijn toegestaan mits het radiale patroon herkenbaar blijft. een aantasting van de kernkwaliteit. Dijkverbeteringen zijn mogelijk mits zij de continue lijn en het herkenbare dijkprofiel niet aantasten.

Ruimtelijke dragers

Radiale wegenstructuren

Ruimtelijke dragers

- A. Waddenzeedijk en Prins Hendrikdijk
- B. Oude dammen/ dijken ten noorden van het Oude Land
- C. Radiale wegenstructuren
- D. Stolpenstructuren en schapenboeten
- E. Gebied waar veel tuunwallen voorkomen

Texel – Oude Land en aandijkingen

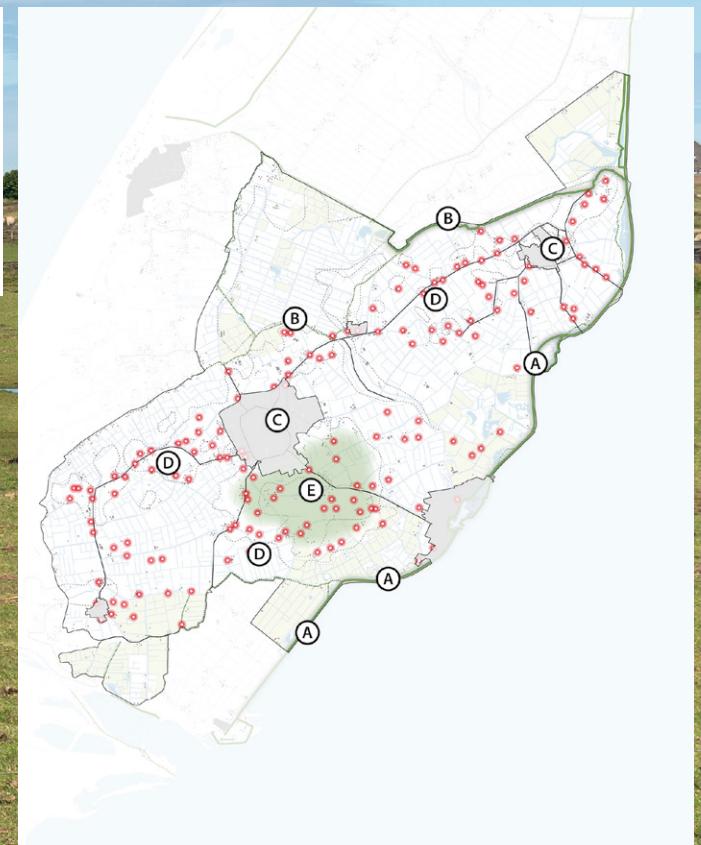
De ruimtelijke dragers in het BPL Texel – Oude Land en aandijkingen zijn de Waddenzeedijk, oude dammen en dijken op en rond het Oude Land, de radiale wegenstructuren, tuunwallen, stolpenstructuren en schapenboeten. In het grotendeels open landschap zijn de tuunwallen, de stolpen met hun erven en de schapenboeten herkenbare en dominante elementen in het landschap. De tuunwallen vormen de kavelgrenzen. De Texelse stolpboerderijen liggen aan historische wegen, de schapenboeten liggen los in het landschap.

Beschrijving

Tuunwallen komen vooral voor op de hogere gronden van het Oude Land. Ze vormen hier de kavelgrenzen. Tuunwallen zijn meestal opgebouwd uit gestapelde grasplaggen (vaak afkomstig van het naastliggende land). Ze zijn vaak ongeveer één à anderhalve meter hoog en een meter breed. Boven op de tuunwallen werd soms, om de schapen tegen te houden, stekelig struweel geplant. Halverwege de 19e eeuw werd een groot aantal tuunwallen geruimd, omdat ze overbodig waren geworden. Inmiddels zijn de perceelafscheidingsen beschermd verklaard en worden zelfs nieuwe exemplaren aangelegd. Tuunwallen hebben door hun specifieke waterhuishouding een karakteristieke plantengroei en een hoge natuurwaarde. Ze herbergen een rijke variatie aan insecten, vlinders, kleine zoogdieren en vogels.

Interpretatie en toetsing

De tuunwallen op Texel hebben een cultuurhistorische-, toeristische- en ecologische waarde. Tuunwallen zijn beschermd. De gemeente voert beleid voor behoud en herstel van de tuunwallen.

Ruimtelijke dragers

- A. Waddenzeedijk en Prins Hendrikdijk
- B. Oude dammen/ dijken ten noorden van het Oude Land
- C. Radiale wegenstructuren
- D. Stolpenstructuren en schapenboeten
- E. Gebied waar veel tuunwallen voorkomen

Ruimtelijke dragers

Tuunwallen

Texel – Oude Land en aandijkingen

De ruimtelijke dragers in het BPL Texel – Oude Land en aandijkingen zijn de Waddenzeedijk, oude dammen en dijken op en rond het Oude Land, de radiale wegenstructuren, tuunwallen, stolpenstructuren en schapenboeten. In het grotendeels open landschap zijn de tuunwallen, de stolpen met hun erven en de schapenboeten herkenbare en dominante elementen in het landschap. De tuunwallen vormen de kavelgrenzen. De Texelse stolpboerderijen liggen aan his-torische wegen, de schapenboeten liggen los in het landschap.

Beschrijving

Stolpen zijn kenmerkend voor het Noord-Hollandse platteland en geven uiting aan de Noord-Hollandse agrarische geschiedenis. De stolp was het karakteristieke bouwtype voor boerderijen vanaf halverwege de 16e eeuw en is toegepast tot ca. 1950. Veel stolpen zijn rijksmonument of provinciaal monument.

Op plekken waar meerdere stolpboerderijen bij elkaar in de buurt staan, vormen deze door hun ruimtelijke samenhang een zogenaamde 'stolpenstructuur'. De samenhang bestaat uit de visuele relatie tussen de stolpen onderling en tussen de stolp, het erf en het landschap eromheen.

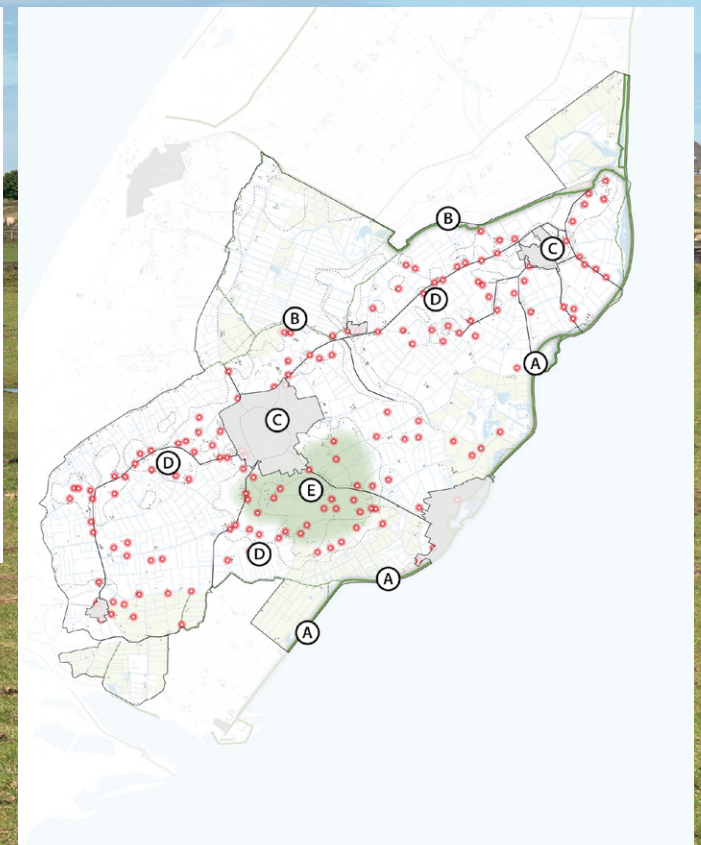
Op het Oude Land is een groot aantal stolpen bij elkaar aanwezig. Ten noordwesten van Den Burg is sprake van een lintstructuur, op het Oude Land liggen de stolpen als een zwerm over het land. De erven zijn soms rijk begroeid.

Op Texel liggen schapenboeten solitair in de open weidevelden. Dit zijn schuren met een unieke vormgeving. Ze zijn noordoost-zuidwest georiënteerd, met een afgeschuinde zuidwestkant en een platte kant naar het noordoosten. Ze functioneerden als opslagruimte voor stro en hooi en zorgden voor beschutting aan schapen bij sterke zuidwestenwind. Bij de erven horen ook de kolken. Kolken zijn gegraven ronde vergaarbekkens voor zowel regenwater als zoete kwel. Het is een drinkwatervoorziening voor het vee.

Interpretatie en toetsing

Stolpenstructuren zijn kenmerkend en uniek voor Noord-Holland. Verstoringen van de onderlinge visuele samenhang binnen de stolpenstructuur en de relatie met het erf en het landschap zijn een aantasting van de kernkwaliteit. Ver-vanging van een stolp door een nieuwe 'stolp' op dezelfde locatie, in dezelfde hoofdvorm en met hetzelfde volume wordt niet als aantasting beschouwd.

De schapenboeten zijn typisch Texels. De gemeente voert beleid voor behoud en herstel van schapenboeten.

Ruimtelijke dragers

- A. Waddenzeedijk en Prins Hendrikdijk
- B. Oude dammen/ dijken ten noorden van het Oude Land
- C. Radiale wegenstructuren
- D. Stolpenstructuren en schapenboeten
- E. Gebied waar veel tuunwallen voorkomen

Ruimtelijke dragers

Stolpenstructuren en schapenboeten

©Theo Baart